

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG

IV/3311-9/2012.

Az Alkotmánybíróság teljes ülése bírói döntés alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló alkotmányjogi panasz alapján — *dr. Kiss László és Dr. Lévy Miklós* alkotmánybíró különvéleményével — meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv. IV.20.068/2012/3. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

1. Az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány (1093 Budapest, Lónyay u. 34.) 2012. augusztus 14-én érkezett alkotmányjogi panaszában a Kúria Pfv. IV.20.068/2012/3. számú ítéletének megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól. A panasz szerint az Alaptörvényben biztosított *XV. cikk* (2) bekezdésében foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmát kiüresíti, hogy a Kúria, bár megállapította, hogy a győri Kossuth Lajos általános iskolában megvalósult a jogellenes elkülönítés, a kereseti kérelem ellenére nem rendelkezett annak megszüntetéséről. A Kúria ugyanis úgy ítélte meg, hogy a felperesi kérelem nem teljesíthető, mert az egyfelől a perbeli iskola működését lehetetlenítené el, másfelől a szülők szabad iskolaválasztásai jogát sértené. Utalt a Kúria arra is, hogy polgári jogi jogvitában végső soron az iskola bezárására vonatkozó rendelkezés nyilvánvalóan nem hozható, továbbá arra, hogy egy ilyen rendelkezés a fennálló oktatási szegregáció megszüntetésének nem volna alkalmas eszköze.

2. Az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz befogadható-e, vagyis megfelel-e az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvényben (a továbbiakban: Abtv.) foglalt, a panasz befogadhatóságára vonatkozó kritériumoknak.

2.1. A befogadhatóság formai feltételeit vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbiakat állapította meg:

Az indítványozó teljesítette az Abtv. 51. § (2) bekezdésében meghatározott feltételeket, képviselőjében a Budapesti Ügyvédi Kamara által nyilvántartott ügyvéd nyújtotta be az alkotmányjogi panaszt, és az indítványozó csatolta a szabályos ügyvédi meghatalmazást.

Az indítvány megfelel az Abtv. 52. § (1) bekezdésében foglalt feltételeknek is. Az alkotmányjogi panasz tartalmazza az Alkotmánybíróság Abtv. 27. §-e szerinti hatáskörére vonatkozó indokolt hivatkozást, és az indítványozó kifejezetten megjelöli az Alaptörvény *I. cikk* (2) bekezdését, a *II. cikk*ben elismert emberi méltósághoz való jogot, a *XV. cikk* (2) bekezdésében foglalt diszkrimináció-tilalmat és a *XXVIII. cikk* (1) és (7) bekezdésében biztosított bírói úthoz és a jogorvoslathoz fűződő jogot. Emellett utal az Alaptörvény 28. cikkére. Az alkotmányjogi panasz határozott kérelmében a Kúria Pfv. IV.20.068/2012/3. számú ítéletének megsemmisítését indítványozza.

Az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az Alkotmánybíróság értelmezésében az Abtv. 27. §-a szerinti, az ügy érdekében hozott döntésnek minősül a Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott Pfv. IV.20.068/2012/3. számú ítélete. A Kúria ítélete ugyanis a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezését részben hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletének a jogsértést megállapító rendelkezését egy pontosítással hagyta helyben. Ezt meghaladóan a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A kúriai ítélet a jogerős ítéletet részben hatályon kívül helyező és helyette új és a jogszabályoknak megfelelő határozatot hozó része alkotmányjogi panasz tárgyává tehető. Egyfelől, mert a kúriai ítéletnek ezek az elemei a jogerős ítéletnek nem voltak részei, másfelől, mert a jogerős ítélet meghozatalakor jogszabály nem biztosította az ítéletekkel szembeni alkotmányjogi panasz benyújtásának lehetőségét. Az indítványozó a Kúria ítéletét 2012. június 16-án vette át, alkotmányjogi panasza tehát a hatvan napos határidőn belül, 2012. augusztus 14-én érkezett az első fokon eljáró Győri Törvényszékre.

2.2. A befogadhatóság tartalmi feltételeit vizsgálva az Alkotmánybíróság a következőket állapította meg:

Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29-31. § szerinti tartalmi követelményeket. Az Abtv. 27. §-a alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az

Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés a) az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és b) az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az indítványozó, mint az egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) 3. § e) pontja szerinti társadalmi és érdek-képviselői szervezet az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló személyiségi jogi perben felperesként vett részt. Az indítványozó az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt jogsérelmet szenvedett személyek jogának érvényesítése céljából fordult bírósághoz, közérdekű keresetindítási joga az Ebktv. 20. § (1) bekezdés c) pontjának felhatalmazásán alapult. A vizsgált esetben a panaszos, mint közérdekű igényérvényesítőként eljáró szervezet természetes személyek Alaptörvényben foglalt jogai érvényesítésére — a törvényi feltételek hiányában — az Abtv. 27. §-ban szabályozott alkotmányjogi panaszt közvetlenül, a saját nevében nem terjeszthet elő. A közérdekű igényérvényesítőként eljáró szervezet az Abtv. 27. §-ában foglalt alkotmányjogi panaszt az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben egyedi ügy érintettjeként akkor terjeszthet elő, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés a szervezet (és nem más természetes személyek) Alaptörvényben biztosított jogát sérti és a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az Alkotmánybíróság a fent kifejtettek alapján megállapította, hogy az indítványozó érintettsége hiányzik, mert a sérelmezett bírói határozat nem az indítványozó szervezet, hanem más természetes személyek Alaptörvényben biztosított jogait érinti.

Megjegyzni ugyanakkor az Alkotmánybíróság, hogy Ebktv. 18. § (1) bekezdése, illetve Abtv. 51. § (3) bekezdése lehetővé teszi az Ebktv. 3. § e) pontja szerinti szervezet számára azt, hogy a jogsérelmet szenvedett személy(ek) meghatalmazása alapján képviselőként eljárva az alapító okiratában meghatározott jogvédő tevékenységet gyakorolja, és ennek részeként az egyedi ügyben érintett természetes személyek képviseletében az Abtv. 27. §-ában foglalt alkotmányjogi panaszt terjesszen elő az Alkotmánybíróságnál. Az Alkotmánybíróság a természetes személyek által a törvényi feltételeknek megfelelően előterjesztett alkotmányjogi panasz indítvány alapján tud érdemi (tartalmi) döntést hozni az indítványban felvetett a természetes személyek Alaptörvényben foglalt jogait érintő alkotmányossági kérdésekről. Az Alkotmánybíróság a fent kifejtettek alapján tehát megállapította, hogy az indítványozó szervezet nem tekinthető az Abtv. 27. §-a és 51. § (1) bekezdése szerint jogosultnak, az alkotmányjogi panasz eljárás kezdeményezője tekintetében ugyanis

az egyedi érintettség nem állapítható meg. Az Alkotmánybíróság ezért az alkotmányjogi panaszt az Ügyrend 30. § (2) bekezdés c) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2013. június.17.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkó Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lévay Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

A kiadmány hiteféül:

1. Álláspontom szerint az Alkotmánybíróságnak – szemben a határozat rendelkező részében írt visszautasítással – be kellett volna fogadnia és érdemben kellett volna vizsgálnia az alkotmányjogi panaszt. Ennek megfelelően meg kellett volna állapítania azt, hogy az indítványozó Alapítvány, mint társadalmi (civil) szervezet nem csak az egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőségről szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) 20. § (1) bekezdés c) pontja szerint – közérdekű igényérvényesítőként – jogosult rendesbírói eljárásokban eljárni, hanem ezek lezárultát követően – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26-27. §-ai szerinti eljárások indítványozójaként – saját jogon is benyújthat alkotmányjogi panaszt.

2. Kétségkívül igaz az, hogy az Alkotmánybíróság több ügyben utasított vissza alkotmányjogi panaszt azért, mert az adott egyesület (szakszervezet/érdek-képviselő) nem a saját jogsérelmére, hanem valamely tagjának alapjogi sérelmére hivatkozással nyújtott be indítványt [lásd például: 3021/2012. (VI. 21.) AB végzés, 3091/2012. (VII. 26.) AB végzés, 3092/2012. (VII. 26.) AB végzés]. Ennek ellenére határozott álláspontom az, hogy ezekben az alapjogi sérelmet felvető panaszügyekben az Alkotmánybíróságnak mindig esetileg, az adott ügy összes speciális körülményére tekintettel kell lennie akkor, amikor az indítványozó érintettségét vizsgálja. Különösen így van ez akkor, ha az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló eljárásban ügynevezett közérdekű igényérvényesítésről (közérdekű keresetről) van szó. Ez esetben ugyanis nem csupán egyéni jogsérelmet kívánnak orvosolni az indítványozók, hanem a társadalom egy nagyobb csoportjának (esetünkben a roma tanulóknak), sőt, közvetetten az egész társadalomnak az érdekében lépnek fel, hiszen az integrált oktatás előnyeit hosszú távon a társadalom minden tagja élvezzi. A közérdekű igényérvényesítéssel orvosolni kívánt jogsértés itt a személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érinti, minthogy az állított vagy vélt diszkrimináció e tekintetben rendszerszerű. Fontos arra is felhívni a figyelmet, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága is – a rendelkezésre álló szakirodalmi adatok alapján az 1970-es évektől alkalmazott – rendszerszerű, jogellenes iskolai elkülönítést állapított meg a közelmúltban hozott Horváth és Kiss kontra Magyarország ügyben hozott döntésében, amelyben a panaszosokat – az Európai Roma Jogok Központjával együtt – az indítványozó Alapítvány képviselte. A rendszerszerű, jogellenes elkülönítés

megállapítását és orvoslását célzó közérdekű kereset benyújtására a leginkább alkalmas szervezet az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben is eljár, állampolgárok által önkéntesen létrehozott jogvédő szervezet lehet, amely rendelkezik az érintett társadalmi réteget érintő szegregációs problémákra vonatkozó szakmai ismeretekkel és információkkal. Ezek az ismeretek és információk azok, amelyek egy bírósági eljárásban a sérelmet szenvedett roma tanulók hatékony védelmét szolgálhatják. Jelen esetben ez a szervezet az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyermekeknek Alapítvány. Ez az Alapítvány kifejezetten azzal a céllal jött létre, hogy a hátrányos helyzetű, elsősorban roma származású gyermekek esélyegyenlőségét előmozdítsa. [Lásd az Alapítvány honlapját: <http://www.cfc.hu/hu/rolunk/celok-feladatok.html>] Ezt a szervezetet maguk a bíróságok is az Ebktv. 3. § e) pontja szerinti olyan társadalmi és érdek-képviselői szervezetnek ismerik el, amely az Ebktv. 20. § (1) bekezdés c) pontja alapján jogosult közérdekű kereset benyújtására a roma diákok iskolai elkülönítését kifogásoló személyiségi jogi perekben. A határozat többségi indokolása alapján az indítványozó Alapítványt az Alaptörvényben foglalt egyenlő bánásmód alapjogának érvényesítésére csak a rendesbíróságok előtt illeti meg a közérdekű igényérvényesítés joga, az Alkotmánybíróság előtt – „a törvényi feltételek hiányában” – nem.

3. Nézetem szerint az ügy elbírálása során számot kellett volna vetni az ügyben felmerült alkotmányossági kérdés alapjául szolgáló társadalmi körülményekkel és gyakorlatokkal, amelyekre a jognak és a döntéshozóknak is reflektálniuk kell, ha alkotmányos szerepüket be kívánják tölteni. (Ezt a törvényhozó meg is tette a közérdekű igényérvényesítés egyes eseteinek Ebktv.-be foglalásával.) Az alapjogok, mint általában a jogosultságok érvényesítésének az előfeltétele a kellő tájékozottság, informáltság. Egy eleve hátrányos helyzetben levő társadalmi csoport jogérvényesítésével összefüggésben – általam is az emberi jogok egyik sarokkövének tartott – önrendelkezési jogra hivatkozni – ahogy azt közvetett módon a többségi indokolás is teszi – önmagában elégtelen, egyes esetekben pusztán illúzió. Számot kell vetni azzal a ténnyel, hogy az érintett – jövedelmi, vagyoni viszonyaik, iskolai végzettségük miatt – halmozottan hátrányos helyzetben élők gyakran rajtuk kívül álló okokból képtelenek élni az őket egyébként megillető jogokkal, és dermedt hatással lehet rájuk az évekig tartó jogérvényesítési eljárás nyilvánosságával gyakran együtt járó, társadalmi megvetettség, stigmatizáció. Ebből a nézőpontból az Abtv. alkotmányjogi panasz eljárásban alkalmazott érintettség fogalmát a jelen ügyben az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdésébe foglalt esélyegyenlőségi intézkedés klauzula figyelembe vételével kellett volna értelmezni, és az Ebktv.-hez hasonlóan – az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében – biztosítani kellett volna az indítványozó

Alapítvány számára az alkotmányjogi panasz eljárásban is a speciális igényérvényesítési szabály érvényesülését.

4. A határozat többségi indokolása – mindezekkel szemben – nem ismeri el az Alapítványt „érintettnek”, így az e szervezet közreműködésében rejlő szakértelmet, tapasztalatot sem vehette figyelembe az Alkotmánybíróság. Nyilvánvalóan nincs meg ez a szakértelem a „kárpótlásul” felajánlott természetes személyek által nyújtható – a határozat többségi indokolásának utolsó előtti bekezdésében megnyugtatóan megjelölt – általános képviseleti formában sem. Az éppen leginkább rászorult, saját jogaiknak hatékony érvényesítésére is gyakran képtelen személyektől vonta meg tehát az Alkotmánybíróság ezzel a döntésével a segítséget. Ezt támasztja alá az az önmagáért beszélő tény is, hogy eddig egyetlen, kifejezetten szegregációs ügyben sem hozott érdemi döntést az Alkotmánybíróság. Mindez pedig az eredményezi, hogy a közérdekű igényérvényesítés keretében folyó iskolai szegregációs perekben az Alkotmánybíróság eleve kizárja „az alkotmányjogi panasz nyújtotta külön, a legalapvetőbb jogok védelmére szolgáló jogorvoslati lehetőséget” {42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [45]}.

5. A mostani döntésnek van (lehet) egy távolabbra mutató kihatása is. Az nevezetesen, hogy a jövőben az Ebktv. 20. § (1) bekezdés c) pontjában intézményesített közérdekű igényérvényesítés teljesen kiüresedik, legalábbis abban az értelemben, hogy a közérdekű keresetek alapján indult rendesbírósági eljárások kikerülnek az alkotmányossági felülvizsgálat köréből. Megjegyzem végül, hogy az Ebktv. szerinti közérdekű igényérvényesítésre lehetőséget adó másik ügycsoportban, a munkaügyi perekben – a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78/EK Irányelv 9. cikkének (2) bekezdése alapján – a sérelmet szenvedett fél helyetti fellépésre is lehetősége van az Alapítványnak minden, az egyenlő bánásmód érvényesülését célzó eljárásban, így az alkotmányjogi panasz eljárásban is.

Budapest, 2013. június 17.

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

A kiadmány hitefeül:

A különvéleményhez csatlakozom:

Dr. Lévay Miklós s. k.,
alkotmánybíró

A kiadmány hitelül:

